

Nr 360.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag rörande höjning av övertidsersättningen till statstjänstemän; given Stockholms slott den 8 oktober 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Ernst Wigforss.

Utdrag ur protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 8 oktober 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, QUENSEL, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF, RUBBESTAD.

Efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, fråga om höjning av övertidsersättningen till statstjänstemän samt anför därvid följande.

Enligt 26 § 1 mom. civila avlöningsreglementet må, där tjänstgöring utöver fastställd arbetstid undantagsvis måste äga rum, för dylik tjänstgöring å befattning, tillhörande någon av lönegraderna A 1—18, kunna utbetalas övertidsersättning med följande belopp för timme räknat:

Vid övertidsarbete å befattning inom lönegrad nr	Kronor	Vid övertidsarbete å befattning inom lönegrad nr	Kronor	Vid övertidsarbete å befattning inom lönegrad nr	Kronor
1	1: 30	7	1: 70	13	2: 30
2	1: 35	8	1: 80	14	2: 40
3	1: 40	9	1: 90	15	2: 50
4	1: 45	10	2: —	16	2: 70
5	1: 50	11	2: 10	17	2: 90
6	1: 60	12	2: 20	18	3: 10

Övertidersättningen tillhör icke de avlöningsförmåner, å vilka rörligt tilllägg och kristilllägg beräknas.

De i avlöningsreglementet fastställda timbeloppen överensstämman med dem, som upptagits i 1936 års lönekommittés förslag till civilt avlöningsreglemente. Lönekommitténs motivering till förslaget i denna del (SOU 1937: 48, sid. 187) har följande innehåll.

Från vissa håll har påyrkats höjning av timersättningen för övertidsarbete till en nivå, som uppgår till eller överstiger den lön, per timme räknat, som tillkommer vederbörande under den ordinarie tjänstgöringstiden. Bland de inom kommittén tillkallade personalrepresentanterna har allmänt gjorts gällande, att övertidersättningen borde generellt bestämmas per timme till $\frac{1}{170}$ av den fasta månadslönen, vilket för tjänstemän med arbetstidsreglerad tjänstgöring av normalt 208 timmar per månad skulle innebära en förhöjning av den ordinarie timlönen med omkring 20 procent. Kommittén har ansett sig icke kunna biträda detta förslag, som i realiteten skulle innebära en differentiering av övertidersättningen för olika ortsgrupper. En dylik differentiering skulle komplicera bestämmelserna på ett sätt, som med hänsyn till de obetydliga skillnader, varom här under alla förhållanden bleve fråga, måste framstå såsom opåkallat. Därest en sådan differentiering genomfördes beträffande compensationen för tjänstgöring å övertid, borde för övrigt med väsentligen samma fog en differentiering verkställas beträffande löneavdragen under ledigheter. Med hänsyn till att övertidstjänstgöring över huvud bör förekomma endast undantagsvis och i första hand skall, där så kan ske, kompenseras genom motsvarande ledighet, är det enligt kommitténs förmenande varken nödvändigt eller önskvärt, att ersättningsystemet beträffande övertidstjänstgöringen alltför mycket utbygges. De analogier från den enskilda arbetsmarknaden, av vilka man velat hämta stöd för en dylik utbyggnad, hava icke synts kommittén vara bärande med hänsyn till de helt olikartade förhållanden, som föreligga med avseende å anställningens fasthet samt tryggheten för löneinkomst oavsett konjunkturskiftningar och växlingar i arbetstillgång.

Lönekommittén förordar sålunda, att övertidersättningen alltjämt bestämmas till ett enhetligt belopp för lönegrad, oavsett dyrortsgrupp och löneklass. I fråga om storleken av ersättningen har kommittén emellertid funnit sig böra tillstyrka en höjning av nuvarande belopp, vilka grunda sig på en medeltalsberäkning med utgångspunkt från begynnelselönen i billigaste ortsgrupp samt slutlönen i högsta ortsgrupp och vilka alltså missgynna tjänstemän i högre löneklasser inom de dyrare ortsgrupperna av vederbörande lönegrad. I kommitténs förslag hava ersättningsbeloppen så avvägs, att de med utgångspunkt från en normal tjänstgöringstid av 208 timmar per månad ungefär motsvara den ordinarie timlönen å I-ort för en tjänsteman inom tredje löneklassen av vederbörande lönegrad jämte någon förhöjning med hänsyn till att rörligt tilllägg ej skulle utgå å övertidersättningen.

Fråga om höjning av övertidersättningen har väckts i olika *framställningar*, däribland av statstjänarkartellens styrelse i april 1942 samt av trafiktjänstemännens riksförbund, tjänstemännens centralorganisation och de kvinnliga kärsammanslutningarnas centralråd i oktober och november samma år. Från personalsammanslutningarnas sida ha följande huvudsynpunkter på frågan anlagts.

Övertidersättningen hade från början blivit snävt tillmätt i förhållande till lönen på ordinarie arbetstid. Disproportionen mellan övertidersättning och lön hade under tiden efter avlöningsreglementets tillkomst blivit skärpt till följd därav att rörligt tillägg och kristillägg icke utginge å övertidersättningen. I flera fall vore nu övertidersättningen avsevärt lägre än den ordinarie arbetslönen för timme räknat och även lägre än övertidsavlöningen enligt kollektivavtal för arbetare i statens tjänst. Samtidigt hade övertidsarbetet på vissa områden tagit en väsentligt större omfattning än som förutsatts vid avlöningsreglementets tillkomst. Detta förhållande i förening med de ogynnsamma ersättningsgrunderna verkade betungande för den därav berörda personalen.

I en inom finansdepartementet upprättad, den 23 september 1943 dagtecknad *promemoria* har frågan om höjning av övertidersättningen upptagits till behandling. I promemorian har anförts följande.

Av lönekommitténs uttalande framgår, att övertidersättningen, sådan den blivit infogad i det statliga lönesystemet, icke är avsedd att utgöra en i analogi med praxis på den enskilda arbetsmarknaden beräknad timlön utan snarare att utgöra ett skäligt tillägg till övriga löneförmåner, betingat av att övertidsarbete förutsatts kunna förekomma i någon, ehuru begränsad utsträckning. Enligt vad av uttalandet vidare framgår äro övertidersättningens belopp beräknade med utgångspunkt från att de icke skulle bli förenade med rörligt tillägg. Ersättningsbeloppen innesluta en viss marginal utöver den på förut angivet sätt beräknade kvotdelen av lönen. Marginalen, som utgör i genomsnitt 6.6 procent av kvotdelen, växlar mellan 2.5 procent (5 lönegraden) och 11 procent (1 lönegraden).

Vad angår de indexreglerade lönetilläggen, har utöver rörligt tillägg — som vid avlöningsreglementets ikraftträdande år 1939 utgjorde 6 procent och därefter stigit till sitt i avlöningsreglementet fastställda maximum av 15 procent — tillkommit kristillägg, som för närvarande utgår efter 16 procent. Till jämförelse må erinras att vid ett par tillfällen efter krigsutbrottet med hänsyn till levnadskostnadsstegringen företagits en uppräknig av vissa icke rörliga arvoden, som utgå vid olika heltidssysslor inom statsförvaltningen, så att dessa arvoden i allmänhet höjts till omkring 15 procent över 1939 års nivå.

Önskemålen om höjning av övertidersättningen ha aktualiserats främst genom stegringen i levnadskostnaderna, vartill emellertid kommit det från personalens sida åberopade förhållandet, att övertidsarbetet på vissa områden, till stor del i följd av krisläget, tagit jämförelsevis stor omfattning. Enligt inhämtade uppgifter ha övertidersättningarna inom statsförvaltningen under senaste tiden överstigit 3 miljoner kronor för år, varav bortåt 2.5 miljoner kronor komma på kommunikationsverken.

I anslutning härtill har i promemorian anförts, att det syntes böra övervägas, i vad mån en jämkning av beräkningsgrunderna för övertidersättningen borde vidtagas på grund av de vid dess ursprungliga bestämmande icke förutsedda förhållanden, som inträtt. Den starkt ökade omfattning, som övertidsarbetet inom vissa områden erhållit, måste därvid enligt promemorian tillmätas särskild betydelse. Vid en eventuell jämkning syntes man likväl icke böra frångå den principiella konstruktionen i avlöningsreglementet. Snarast syntes böra fastställas blott ett enhetligt procentuellt tillägg till den nuvarande ersättningen, att utgå tills vidare. Detta tillägg syntes, med beaktande av

olika på frågan inverkan omständigheter, lämpligen kunna fastställas till 15 procent av övertidersättningens belopp.

Över promemorian ha efter remiss utlåtanden avgivits av statskontoret, riksräkenskapsverket, allmänna lönenämnden, generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen.

Riksräkenskapsverket, generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen och vattenfallsstyrelsen ha tillstyrkt den i promemorian ifrågasatta höjningen av övertidersättningen. Affärsverkens styrelser ha därvid förordat fastställande av nya timbelopp, beräknade på i promemorian föreslaget sätt men med viss avrundning.

Statskontoret har däremot avstyrkt, att höjning vidtages i nu förevarande sammanhang, samt därvid anfört följande.

Ehuru en måttlig höjning av de belopp, varmed övertidersättning jämlikt 26 § 1 mom. civila avlöningsreglementet må utbetalas för tjänstgöring utöver fastställd arbetstid, sakligt sett icke kan anses obefogad, är statskontoret dock av principiella skäl icke berett att under nuvarande förhållanden förordna en dylik åtgärd. Den av kriget och försvarsberedskapen föranledda starka ansällningen av statens utgifter har nödvändiggjort betydande inskränkningar i fråga om medelsanvisningen för olika utgiftsändamål, och ansträngningarna att stabilisera penningvärdet ha resulterat i direktiv från statsmakternas sida syftande till allmänt pris- och lönestopp. Att så vittgående åtgärder icke kunna genomföras utan större eller mindre uppoffringar från enskildas sida är uppenbart. Så länge man konsekvent håller fast vid den uppställda principen, synas emellertid uppkommande ojämnheter vid tillämpningen kunna tolereras. Däremot måste varje avsteg, som icke grundas på helt nya eller oförutsedda förhållanden, framkalla krav på ytterligare undantag, vilka krav med det givna prejudikatet bliva svåra att avvisa. Det lär sålunda kunna ifrågasättas, huruvida det verkligen kan anses rättvist att höja ersättningen för å övertid utfört arbete under hänvisning till levnadskostnadsstegringen och den ökade omfattning dylikt arbete inom vissa områden erhållit men samtidigt förmena arvodestagare med heltidstjänstgöring kompensation för det ökade dyrtidsstrycket i ungefär samma utsträckning, som beretts personal med avlöning enligt löneplan. Med hänsyn till konsekvenserna måste statskontoret för sin del avstyrka, att frågan om höjning av övertidersättningen förelägges riksdagen såsom ett isolerat förslag utan samband med övriga aktuella lönespörsmål av likartad beskaffenhet.

Vid remissärendets avgörande inom *allmänna lönenämnden* ha deltagit nämndens ordförande E. R. Stridsberg samt ledamöterna Jane J. Broström, G. A. Englund, E. G. E. Eriksson, G. V. Gabrielsson, K. H. Magnusson och S. G. Wold.

Lönenämndens majoritet, bestående av ledamöterna Broström, Englund, Eriksson och Gabrielsson, har anslutit sig till förslaget om ett enhetligt procentuellt tillägg till den nuvarande övertidersättningen men förordat, att tillägget får utgå med samma procenttal, som gäller för rörligt tillägg och kristillägg, eller för närvarande 31 procent. Nämndens utlåtande är av följande lydelse.

Lönenämnden vill erinra, att statsutskottet vid 1938 års riksdag vid sin behandling av Kungl. Maj:ts proposition nr 263 med förslag till civilt avlönings-

reglemente hade att taga ställning bland annat till två likalydande motioner, I: 317 och II: 453, i vilka hemställdes, att 26 § 1 mom. första stycket civila avlöningsreglementet måtte erhålla följande lydelse:

»Där tjänstgöring utöver fastställd arbetstid undantagsvis måste äga rum, må för dylik tjänstgöring å befattning, tillhörande någon av lönegraderna A 1—18, övertidersättning utbetalas med ett belopp, beräknat per timme, som motsvarar $\frac{1}{170}$ av vederbörande tjänstemans månadslön, inklusive förligt tillägg och kallortstillägg, vilket belopp i förekommande fall avrundas till närmaste med 10 delbara öretal.»

Statsutskottet (utlåtande nr 161) avstyrkte emellertid detta yrkande, och riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

När frågan om övertidersättningens storlek nu aktualiserats, vill lönenämnden inledningsvis understryka, att frågan om övertidsarbetets omfattning på sina håll kommit i ett helt annat läge än vad fallet var, när 1938 års riksdag hade att taga ställning till utformningen av 26 § 1 mom. civila avlöningsreglementet. Enligt nämnda bestämmelse må övertidersättning kunna utbetalas, där tjänstgöring utöver fastställd arbetstid *undantagsvis* måste äga rum. Enligt vad lönenämnden har sig bekant, är emellertid förhållandet numera på vissa håll — särskilt inom kommunikationsverken — det, att övertidsarbete är icke undantag utan regel; härvid kan antalet övertidstimmar i vissa fall uppgå till mycket höga tal för månad räknat. Lönenämnden har velat särskilt framhålla detta förhållande — vilket för övrigt även antytts i den remitterade promemorian — enär det syntes lönenämnden av särskild betydelse vid bedömandet av nu föreliggande ärende.

Principiellt är lönenämnden av den uppfattningen, att frågan om övertidersättningens storlek bör lösas i anslutning till det förslag, som framlagts i de nyssnämnda motionerna vid 1938 års riksdag. Det har syntes lönenämnden riktigtast, att övertidersättningens belopp direkt anknyter till vederbörande tjänstemans avlöning och sålunda differentieras med hänsyn såväl till tjänstemannens placering i löneklass som till hans placering i dyrortsgrupp. Härigenom skulle undvikas, att — såsom för närvarande i vissa fall är händelsen — förhållandevis hög ersättning utgår å lägre dyrort, medan ersättningen å högre dyrort måste anses för låg. Några farhågor för att — såsom statsutskottet vid 1938 års riksdag anförde — en differentiering skulle i avsevärd mån komplicera bestämmelserna på området, behöva enligt lönenämndens mening icke hysas.

Emellertid vill lönenämnden icke nu påyrka, att de nuvarande bestämmelserna om övertidersättning erhålla principiellt ändrad innebörd i enlighet med det ovan anförda. Denna fråga synes icke böra upptagas till prövning annat än i samband med en löne reglering. Lönenämnden har därför i sakens nuvarande läge och med beaktande av angelägenheten av att omedelbara åtgärder vidtagas till förbättring av den nu utgående ersättningen funnit sig böra ansluta sig till det i promemorian framförda förslaget, att ett enhetligt procentuellt tillägg till den nuvarande ersättningen fastställes, att utgå tills vidare. Beträffande storleken av detta tillägg vill lönenämnden emellertid förordna, att detsamma får utgå med samma procenttal, som gäller för förligt tillägg och kristillägg, eller för närvarande med 31 procent. Det bör understrykas, att endast i den mån förhöjningen å övertidersättningen göres procentuellt lika stor som den förhöjning, som medgivits å själva lönen, relationen mellan de enligt *avlöningsreglementet* gällande beloppen för lön enligt löneplan A respektive för övertidersättning kan återställas. Därrest en förhöjning av övertidersättningens belopp med 31 procent medgives, synes för möjliggörande av eventuellt erforderlig ändring härutinnan medgivandet böra begränsas att avse viss tid.

Lönenämnden förutsätter, att en höjning av ersättningsbeloppen, antingen den fastställles till 15 procent eller till högre tal, författningsmässigt tar sig uttryck i en för hela förvaltningen gemensam tabell.

Lönenämnden anser sig slutligen — i anslutning till det i promemorian omnämnda förhållandet att vissa icke rörliga arvoden uppräknats till omkring 15 procent över 1939 års nivå — böra framhålla, att frågan om kompensation för levnadskostnadsstegringen till befattningshavare med arvoden synes förtjänt av att underkastas ytterligare omprövning.

Ledamoten Eriksson har i anslutning härtill gjort följande särskilda uttalande:

Då statsmakterna genom lag fastställde arbetstidens längd blevo statens företag formellt undantagna från lagens giltighetsområde. Arbetstidslagen innehöll bestämmelser som begränsade arbetsledningens rätt att uttaga övertidsarbete. I anslutning härtill intogos sedermera i statens avlöningsbestämmelser föreskrifter om att arbete utöver fastställd arbetstid skulle förekomma endast »undantagsvis». När beloppet av övertidsersättning fastställdes skedde detta i form av ett fixt belopp för varje lönegrad utan hänsyn till intjänade ålders-tillägg och ortsgropper. I följd härav blevo beloppen alltför låga i förhållande till utgående lön för ordinarie arbetstid, särskilt i slutlönerna och på de dyraste orterna. Det blev sålunda ett motsatt förhållande till på arbetsmarknaden gällande kollektivavtal, där övertidsersättningen utgår med högre belopp än vad vederbörande anställda åtnjuta vid utförande av arbete under normal arbetstid.

Sedan det visat sig att inom statens arbetsområden arbete på övertid ingalunda förekom undantagsvis, utan på många håll var en konstant företeelse av icke ringa mått, uppstod bland den av frågan berörda personalen en strävan att söka erhålla en anpassning av övertidsersättningarnas belopp till vederbörande anställdas lön under normal arbetstid med viss förhöjning. Såsom norm togos härvid de regler, som i sådant hänseende gäller i för personalen vid vårt lands enskilda järnvägar gällande kollektivavtal. För nämnda personal gäller nämligen såväl lönesystem som arbetstidsbestämmelser liknande dem, som gälla för tjänstemannapersonalen i statsanställning. I utförligt motiverade uttalanden såväl till 1928 års lönekommittés betänkande, som ock till 1936 års lönekommittés betänkande i lönefrågan yrkades sålunda från den lägre personalens representanter att övertidsersättningens belopp alltid skulle vara individuellt och utgå med $\frac{2}{170}$ av vederbörande befattningshavares månadslön inklusive rörligt tillägg och kallortstillägg. Innebörden av detta yrkande var att övertidsersättningen vid dagtid å söckendag skulle utgöra den verkliga timlönen för normal arbetstid förhöjd med omkring 20 procent, sålunda ungefär samma förhöjning, som tillkommer de enskilda järnvägarnas personal, men dock lägre övertidskompensation, än som gäller enligt industriens kollektivavtal. Statsmakterna fastställde emellertid övertidsersättningen till fixa belopp i enlighet med det tidigare gällande systemet.

Genom det att övertidsersättningens belopp sålunda icke påverkas av utgående rörligt tillägg och kristillägg, har nu uppstått en fullkomligt unik och ohållbar situation. Ordinarie befattningshavare i vederbörande lönegrads högsta löneklass, stationerade i Stockholm, äga sålunda vid arbete på övertid uppbära en ersättning som allenast utgör tre fjärdedelar av den timlön, som de åtnjuta för arbete under normal arbetstid. Den normala arbetstiden är i regel 208 timmar per månad om 30 dagar, timlönen är alltså $\frac{1}{208}$ av den utgående månadslönen inklusive rörligt tillägg, kristillägg och kallortstillägg. De i avlöningsreglementet angivna beloppen för övertidsersättning utgöra föl-

jande procenttal av en på nyss angivet sätt beräknad timlön för befattningshavare i slutlöneklassen stationerade å I-ort, nämligen:

5:e lönegraden 71 0/0, 6:e lönegraden 72 0/0, 7:e lönegraden 74 0/0 samt 8:e och 10:e lönegraderna 75 0/0.

Här föreligger sålunda det märkliga förhållandet att arbete på övertid honoreras avsevärt lägre än arbete under normal tid. I viss mån utjämnas detta genom att fullgjord arbetstimme övertid under natt eller sön- och helgdag beräknas utgöra 1½ timme. I betraktande av att kollektivavtalen i regel stadga att övertid fullgjord å dylik tid ersättes med ordinarie timlön förhöjd med 100 0/0, kvarstår ändock för den statsanställda tjänstemannapersonalen nyss angivna oförmånliga relation.

Därest grundförutsättningen, att arbete utöver fastställd arbetstid skall förekomma endast undantagsvis, uppehållits, skulle denna fråga icke varit av större betydelse. Erfarenheten har emellertid visat att övertidsarbete numera förekommer i avsevärd utsträckning. Enligt vad jag erfarit voro vid bangårds-postkontoret i Stockholm under juli månad 1943 ej mindre än 106 tjänstemän tillhörande 5—8 lönegraderna beordrade till arbete å övertid under 2,284 timmar, därav en av dem icke mindre än 125 timmar. Under juni månad var antalet övertidstimmar 2,385 fullgjorda av 109 tjänstemän. Enligt uppgift lärer inom andra arbetsområden arbete å övertid förekomma i icke ringa omfattning.

Det är sålunda nödvändigt att åvägabrinda en höjning av övertidsersättningens belopp. Den i departementspromemorian föreslagna höjningen är emellertid alltför obetydlig för att kunna godtagas, enär övertidsersättningen, med tillägg av förhöjningen, endast skulle uppgå till ett belopp, ungefärligen motsvarande timlönen i begynnelselöneklassen i varje lönegrad. För alla tjänstemän, som intjänat något ålderstillägg, skulle alltså kvarstå samma förhållande som nu, eller att arbete på övertid honoreras med lägre belopp än arbete under normal tjänstgöringstid.

Därest man icke vill fastställa övertidsersättningar till belopp, som på de lägre dyrtörterna och i de lägsta löneklasserna inom vederbörande lönegrad skulle bli opropotionerligt höga i förhållande till den ordinarie timlönen, kan man med nuvarande system icke undgå sistangivna förhållande. Det borde därför kunna anses lämpligt att nu genomföra en sådan ändring i systemet för beräkning av övertidsersättningens belopp, som under en lång följd av år påyrkats från personalrepresentanterna. Jag har därför yrkat att lönenämnden borde föreslå följande lydelse av avlöningsreglementets 26 § 1 mom. första del.

Där tjänstgöring utöver fastställd arbetstid undantagsvis måste äga rum, må för dylik tjänstgöring å befattning tillhörande någon av lönegraderna A 1—18, kunna utbetalas *övertidsersättning* med belopp per timme räknat, som motsvarar $\frac{1}{170}$ av vederbörande befattningshavares månadslön, inklusive rörligt tillägg, kristillägg och kallortstillägg, vilket belopp i förekommande fall avrundas till närmaste med 10 delbara öretal.

Å andra sidan ha lönenämndens ordförande samt ledamöterna Magnusson och Wold avgivit följande särskilda yttranden, i vilka de anslutit sig till det i departementspromemorian framställda förslaget:

Ordföranden: Vid fastställandet av de nuvarande beloppen för övertidsersättningen togs till utgångspunkt, att rörligt tillägg icke skulle utgå därå, med hänsyn varill även ersättningen bestämdes till något högre belopp än som i och för sig ansågs påkallat. Under sådana förhållanden synes det mig icke föreligga skäl att bestämma en tillfällig höjning av övertidsersättningen

till nämnvärt högre belopp än som svarar mot kristillägget. Med beaktande härav och då ett bestämmande av den nu ifrågasatta provisoriska höjningen av övertidsersättningen i enlighet med majoritetens linje skulle komma att verka ojämnt i olika avseenden, anser jag tillräcklig anledning saknas att frångå det i promemorian framlagda förslaget.

I detta sammanhang anser jag mig böra understryka vad lönenämnden (allmänna civilförvaltningen) i olika sammanhang uttalat om angelägenheten av att heltidsanställda innehavare av arvodesbefattningar vid civilförvaltningen beredas en tillfredsställande kompensation för prisstegringen.

Ledamoten Magnusson: Utöver det förhållandet, att vid fastställande av nuvarande övertidsersättning denna bestämdes till högre belopp än som i och för sig ansågs påkallat och att en tillfällig höjning följaktligen ej bör utgå med högre belopp än som svarar mot kristillägget, synes mig också böra beaktas att en höjning därutöver av övertidsersättningen icke rimligen kan genomföras utan att därmed rådande pris- och lönestopp väsentligen rubbas.

Ledamoten Wold: Det i promemorian framförda förslaget syftar tydligen till ett provisorium, avsett att under rådande kristid minska avståndet mellan timbeloppen för övertidsarbete och ersättningen per timme räknat för ordinarie arbetstid. Ur denna synpunkt synes mig förslaget i princip kunna godtagas.

*Departements-
chefen.*

På sätt av departementspromemorian framgår ha de förhållanden, som legat till grund för bestämmandet av övertidsersättningens belopp i civila avlöningsreglementet, ändrats icke blott genom stegringen i levnadskostnaderna utan även därutinnan, att övertidsarbetet på vissa områden tagit stor omfattning. Sistnämnda omständighet har i promemorian tillmätts särskild betydelse. Ehuru vissa betänkligheter av sådan art, som statskontoret antytt, kunna resas mot att nu höja övertidsersättningens belopp, anser jag i likhet med flertalet av remissmyndigheterna övervägande skäl tala för en jämkning av ersättningsbeloppen. Jag anser emellertid förhållandena icke berättiga till så stor höjning av beloppen, som majoriteten i allmänna lönenämnden ifrågasatt, utan vill förorda den i promemorian ifrågasatta höjningen med 15 procent som under förhandenvarande omständigheter skälig.

Höjningen synes böra företagas såsom en provisorisk åtgärd vid sidan av avlöningsreglementet. I departementspromemorian har närmast ifrågasatts att den skulle ske genom ett procentuellt tillägg till avlöningsreglementets ersättningsbelopp, att utgå tills vidare. Från affärsverkens sida har emellertid av tekniska skäl uttalats önskemål om fastställande av nya timbelopp, att tills vidare utgå i stället för de i avlöningsreglementet upptagna. Detta önskemål synes böra tillmötesgå. Jag förordar således, att en provisorisk tabell över timbeloppen fastställs. De nya beloppen böra därvid beräknas sålunda, att de nuvarande beloppen höjas med 15 procent med avrundning i förekommande fall till närmast högre femtal ören. I enlighet härmed skulle de nya timbeloppen bli följande:

Lönegrad nr	Kronor	Lönegrad nr	Kronor	Lönegrad nr	Kronor
1	1: 50	7	2: 00	13	2: 65
2	1: 60	8	2: 10	14	2: 80
3	1: 65	9	2: 20	15	2: 90
4	1: 70	10	2: 30	16	3: 15
5	1: 75	11	2: 45	17	3: 35
6	1: 85	12	2: 55	18	3 60:

Stegringen av de i tabellen intagna beloppen företer vissa ojämnheter, beroende på avrundningen. Någon ytterligare jämkning för utjämnning av beloppen synes med hänsyn bland annat till ändringens karaktär av provisorium icke böra vidtagas.

Riksdagens bemyndigande för Kungl. Maj:t att medgiva utbetalning av de nu förordade högre ersättningsbeloppen torde böra inhämtas såvitt angår befattningshavare, som avses i civila avlöningsreglementet. Sedan dylikt bemyndigande erhållits, torde förslag om höjning av övertidsersättningen jämväl för vissa grupper icke-ordinarie befattningshavare få underställas Kungl. Maj:t.

De förhöjda beloppen torde böra tillämpas från och med den 1 januari 1944.

I fråga om personal, vilkens avlöning bestrides från anslag å riksstaten, utgå övertidsersättningarna från i avlöningsstaterna upptagna anslagsposter till avlöningar till icke-ordinarie personal. Dessa poster äro i regel fastställda till vissa belopp, som icke må överskridas utan riksdagens medgivande. Höjningen av övertidsersättningen bör icke utan vidare få leda till ökad medeltilldelning under ifrågavarande anslagsposter. I anslutning till allmänt gällande principer för avlöningsstaternas beräkning och tillämpning bör nämligen först tillses, att till buds stående besparingsmöjligheter i form av ändamålsenligare organisation av arbetet och effektivare utnyttjande av den ordinarie arbetstiden tillvaratagas. Något allmänt medgivande att överskrida maximerade avlöningsposter i den utsträckning, som föranledes av övertidsersättningens höjning, bör därför icke ifrågakomma. Däremot synes riksdagens bemyndigande böra inhämtas för Kungl. Maj:t att i särskilda fall, efter prövning av föreliggande omständigheter, medgiva dylikt överskridande av genom riksdagens beslut maximerade anslagsposter. Sådant bemyndigande bör förut sättas innefatta rätt för Kungl. Maj:t att medge överskridande även i den mån det hänför sig till höjning av övertidsersättningen för icke-ordinarie personal. Bemyndigandet bör gälla för innevarande budgetår. För nästa budgetår torde ändringen av övertidsersättningen, i den mån så finnes oundgängligt, få påverka beräkandet av vederbörliga poster i avlöningsstaterna.

Erinras må, att Kungl. Maj:t i cirkulär till statsmyndigheterna den 4 januari 1940 (nr 37) anbefallt dessa att i möjligaste mån begränsa sådan tjänstgöring utöver fastställd arbetstid, för vilken övertidsersättning må utgå, samt att tillse, att stadgad arbetstid i full utsträckning utnyttjas. I skrivelse den 28 juni

1943, nr 417, har riksdagen, i anledning av vissa av 1942 års statsrevisorer gjorda uttalanden, anhållit om vidtagande av åtgärder i syfte att åstadkomma effektivitet åt bland annat denna besparingsföreskrift. Efter det utredningen i nämnda ärende slutförts torde jag få anmäla frågan om åtgärder i angivna syfte.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att i enlighet med vad i det föregående förordats

dels meddela föreskrifter om provisorisk höjning från och med den 1 januari 1944 av den enligt civila avlöningsreglementet utgående övertidsersättningen,

dels ock medgiva överskridande under budgetåret 1943/44 av genom riksdagens beslut maximerade anslagsposter, från vilka övertidsersättning bestrides.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Lars Gabrielson.